

DE WESTBANK: bezit of bezet?

• door Peter van Beugen

Terwijl ik dit schrijf zitten de vredesbesprekingen tussen de regeringsleiders Netanyahu en Abbas muurvast. Al decennia lang zoeken de leiders van Israel en van de Palestijnse bevolking, met meer of minder overtuiging, naar een uitweg in het conflict. Die indruk moet althans hoog worden gehouden bij de wereldleiders, om niet te worden gekort in financiële steun van de internationale gemeenschap. Het doorgaan met bouw van nederzettingen is een struikelblok in de besprekingen. Anderzijds biedt het afbreken van nederzettingen en terugtrekking ook geen garantie voor vrede, getuige de aanhoudende raketbeschietingen uit de Gaza strook, die geheel werd teruggegeven aan Palestijns gezag. Het nederzettingen beleid lijkt wisselgeld voor hardere garanties van veiligheid aan Israels grenzen. Ondertussen staat president Ahmedinejad met luide oorlogsretoriek aan zijn wapens te rammelen en vecht Israel terug met listige computervirussen en precisie-liquidaties. De weg naar vrede voor de mensen in het Midden Oosten lijkt nog even lang als ooit tevoren.

Nabil, zomaar een Palestijn

Tegenover me zit Nabil Khalil. Aan het einde van een werkdag in Abu Dhabi, een van de rijke golf emiraten, drinken we een biertje in de lobby van het hotel. Hij vertelt me dat hij vroeger bij een van de oliebedrijven werkte en nu een handelsbedrijf heeft. In zijn huidige werk maakt hij handig gebruik van specificaties die hij voor zijn vroegere werkgever heeft geschreven. Als hij vertelt verschijnt op zijn gezicht af en toe een grimas. Als ik vraag of hij altijd al in Abu Dhabi gewoond heeft lacht hij weer: 'nee ik ben geboren in Bethlehem, in de zelfde stad als Jezus Christus. Mijn broer en ik we zijn Palestijnen terrorists!' Weer die grimas. In zijn stem klinkt het sarcasme door. In deze wereld, inclusief de Arabische, kijkt geen mens naar ons om.... ach een Palestijn. Wat hij denkt van de vredesbesprekingen? Hij kijkt me aan met een veelbetekenende grimas en mompelt iets van 'politicians...only care about themselves'. Geboren in een kansloze stad en met een uitzichtloze toekomst deed hij wat zo veel Palestijnen deden die ik na hem nog zou ontmoeten: een beter bestaan zoeken elders, weg uit het troosteloze geboorteland, op zoek naar een beter bestaan...

Ronnie, zomaar een Israëli

Op een volgende reis zit ik in de auto bij Ronnie Boaz. Hij woont in Ahskelon, op vijf kilometer afstand van de grens met Gaza. Hij vertelt me over zijn Roemeense moeder, die als jonge vrouw met het bekende schip meevoer van Frankrijk naar Israel en dat gedwongen werd in Cyprus aan te meren. Of ik het verhaal van het schip 'de Warfield' kende? Ja, ik had de film 'de Exodus', naar het gelijknamige boek van Leon Uris, gezien. Daar op Cyprus was hij zelf geboren, kindje van een holocaust overlevende. Over zijn vader heeft hij niet verteld en daar heb ik nog niet naar durven vragen. Afgelopen zomer was hij opgeschrikt door een raket inslag, in de tuin van zijn burens. Hamas liet van zich horen. Hij had zich omgedraaid en was verder geslapen, waar moet je heen? Terwijl we rijden is er op de radio nieuws over de laatste politieke ontwikkelingen. Ik kan niet volgen wat er gezegd wordt en vraag wat het nieuws is. Hij maakt een sierlijk wegwijs gebaar met zijn hand: 'nothing! politicians... just talk!' Waar had ik zoiets

eerder gehoord? Op weg van Haifa naar Tel Aviv passeren we op enkele honderden meters het veiligheidshek. Hoe denkt hijzelf over de situatie? 'We moeten een oplossing vinden. De mensen lijden aan beide zijden van het hek, en de politici zitten in hun bunkers. Hij wijst naar het hek: 'laat hén leven en laat ons leven, wat hebben we daar te zoeken?' Ik ben verbaasd over zijn pragmatisme. 'De politici van nu zijn vleugellam', gaat hij verder. 'Ze regeren bij de gratie van een wankele coalitie die tot het bot verdeeld is over 'land and security.' Met als gevolg dat er niets gebeurt.

Een hooglopend conflict

De verhalen van Nabil en Ronnie geven menselijk gezicht aan het conflict dat nu al generaties lang voortduurt. Een conflict waarin de politieke gesprekken wordt beheerst door de verborgen agenda's van ideologie, religie en machtsinvloeden, terwijl de mensen in de straat verlangen naar een normaal menswaardig bestaan. Dat de hele wereld zich lijkt te bemoeien met het kleinste stukje land op aarde en van uit hun sofa's precies schijnt te weten wat er wel en niet moet gebeuren is frustrerend voor Israëli's en Palestijnen. De bevolking van Israel heeft zich aangepast aan een leven met voortdurende oorlogsdreiging. Of de wereld ook niet iets beter had kunnen opletten toen zes miljoen volksgenoten werden uitgemoord? En of de internationale gemeenschap niet iets gastvrijer had kunnen zijn in de voor- en naoorlogse opvang van vluchtelingen en overlevenden? Er lijkt geen logische verklaring te zijn voor het feit dat het conflict over de Westbank zoveel meer aandacht krijgt als bijvoorbeeld de Chinese bezetting van Tibet, de Koerdische kwestie of de Tamils. Israel houdt de gemoederen bezig. De berichtgeving en politieke agenda in Europa lijken steeds meer negatief te staan ten opzichte van Israel, terwijl Amerika, sinds lang Israëls bondgenoot, kan rekenen op grote mate van scepsis van de zijde van Arabieren en de Palestijnen. De sympathie voor Israel boet aan kracht in. Berichten over vernederende behandeling van Palestijnen spelen hierbij een grote rol.

Evangelische christenen hebben altijd een verbondenheid gevoeld met Israel en het Joodse volk. Het ontstaan van de moderne staat Israel is een wonder en een voorbode in de vervulling van Gods onherroepelijke beloften aan zijn aardse volk. Hoewel velen van hen zijn teruggekeerd in ongelof moest deze omwenteling in de geschiedenis toch plaatsvinden als voorbereiding van het geestelijk herstel van Israel en de komst van de Messias. Maar we mogen onze ogen niet sluiten voor de misère die vele Palestijnen ervaren en de uitzichtloosheid van vele mensen die er niet om hebben gevraagd geboren te worden in een land waar hun vaders in vrede leefden en dat nu wordt overheerst door een nieuw opgerichte staat. Hoe bepalen wij onze houding in het huidige conflict?

Religie en volkenrecht

Voor een achtergrond van het conflict kunnen we heel ver teruggaan in de geschiedenis, de tijd van de aartsvaders, de eerste tempelperiode, de tweede tempelperiode en de grote diaspora. We beperken ons echter tot de moderne geschiedenis, niet alleen om wille van de de tijd, maar ook omdat

de antieke geschiedenis uit volkenrechtelijk oogpunt en menselijkerwijs gesproken (!) geen basis biedt voor een oplossing. Vele landen en volken hebben in de loop van de eeuwen grondgebied verloren (wat te denken van de Polen, de Oostenrijkers etc) en schikken zich naar de huidige internationale afspraken. Nu zult u zeggen dat de landbelofte aan Israel door God is gedaan en niet door mensen. Dat is volkomen waar en terecht! Maar dat roept tevens de vraag op of we de vervulling van die belofte dan ook niet aan God moeten overlaten. Of moeten wij God daarbij een handje helpen, en dat ten koste van anderen, net zoals Jakob dat meende te moeten doen toen hij zijn eerstgeboorte zegen 'regelde'? Nu zullen - ook in deze tijd - alle volken het koningschap van God moeten erkennen. Ook in deze tijd kunnen zij door God worden gebruikt ten gunste van zijn volk Israël. En straks zullen ze worden beoordeeld op hun houding ten opzichte van het volk Israël. En juist omdat zij God niet erkennen, kan het internationale volkenrecht maar moeizaam omgaan met een eis die gebaseerd is op religieuze gronden, hoe terecht ze uit geloofsoogpunt ook mogen zijn. Israëls tegenstanders hebben eveneens religieuze en ideologische gronden, maar dan wel geheel tegengestelde, namelijk om het grondgebied dat verloren ging aan de zionisten terug te eisen! Grondgebied dat eenmaal deel uitmaakt van de islamitische wereld mag niet worden prijsgegeven en moet desnoods met Jihad worden terugveroverd. De PLO heeft dan ook nooit in de Arabische versie van haar handvest de eis laten vallen dat Israel moet worden vernietigd (wel in de Engelse versie, om de wereld om de tuin te leiden) en Hamas strijdt ronduit voor de destructie van zionistische entiteit. De tegenstander gooit al haar wapens in de strijd, maar het werk van God is niet te keren!

'Volgend jaar in Jeruzalem'

Zelfs de moderne geschiedenis van Israel is te uitgebreid om in een aantal pagina's te vatten. Voor een kort overzicht gaan we terug naar de 19e eeuw. Halverwege deze eeuw waren de Joodse aspiraties voor een terugkeer naar het land sterk gedaald. De verlichting (joods: Haskela) had geleid tot een groeiende assimilatie van Joden in de westerse cultuur en een grotere deelname aan de maatschappij waar men verbleef. Het waren de pogroms in Rusland en Litouwen die het klimaat veranderden en die leidden tot de eerste grote terugkeer (alijah) naar het land. Onder invloed het antisemitisme dat ook in West Europa opnieuw de kop opstak ontwikkelde de - aanvankelijk sterk op het westen georiënteerde - Jood Theodor Herzl zijn idee voor een oprichting van een thuisland in Palestina, waarvoor hij een gedetailleerd plan neerlegde in zijn beroemde werk 'de Jodenstaat'. Het land maakte op dat moment deel uit van het Ottomaanse rijk, dat eeuwenlang het Midden Oosten had beheerst maar nu 'op zijn achterste benen liep' door interne verzwakking en gebrekkig beleid. Na de eerste wereldoorlog kwam vrijwel het gehele Midden Oosten onder Brits mandaat en mede onder invloed van een joodse lobby in het Britse Lagerhuis bracht de Engelse regering in 1919 de Balfourverklaring uit, die voorzag in de oprichting van een Joods thuis (het woord 'staat' werd vermeden) in Palestina, onder dien verstande dat de rechten van haar huidige inwoners dienden te worden gerespecteerd. In de jaren 20 en 30 kwam de immigratie naar het land mondjesmaat op gang, uiteraard onder protesten van de Arabische bevolking.

Uit de as herrezen'

Met de opkomst van Nazi Duitsland en een dreigende oorlog zag de Britse regering zich voor een dilemma geplaatst, omdat het voor de bescherming van haar overzeese belangen aangewezen was op steun van de Arabische volken in een conflict met de Asmogendheden. Als gevolg daarvan gaf het in 1939 het zgn. 'Witboek' uit, waarin het tegemoet kwam aan de Arabische claims in het land, en een beperking oplegde aan de Joodse immigratie en de oprichting van één staat in Palestina in het vooruitzicht stelde, waarin de Joodse bevolking een minderheid zou vormen - dit uiteraard weer tot grote ontsteltenis van de Joden, die de meest onheilspellende periode uit hun bestaan voelden aankomen. Voor velen van hen zou dit alles te laat komen. De onbeschrijflijke gruwelen van de Holocaust hebben een slachting aangericht die tot op de dag van vandaag met het verstand niet is te vatten: de uitroeiing van het Europese Jodendom. Zelfs na de oorlog stuitte de overlevenden, die een veilig heenkomen zochten in hun thuisland, op beperkingen van westerse mogendheden en verzet van de Arabische bevolking. Diegenen echter die het lukten het land te bereiken, slaagden erin door hard werken een bestaan op te bouwen, land te cultiveren en een basis te leggen voor een plaatselijke economie. Door deze ontwikkeling streefde de joodse bevolking de Arabische bevolking in veel opzichten voorbij.

Israel: wonder of ramp?

Het gebied vormde intussen een broeinest van onrust, met aanslagen, represailles en conflicten, waarin de Britten geen uitweg meer zagen. In 1947 overhandigde de Britse regering het gebied aan de zojuist opgerichte Verenigde Naties, die een commissie instelden om een oplossing voor het land te ontwerpen (UNSCOM : united nations special commission). De commissie kwam met een plan voor verdeling van het land en legde het plan voor aan de Verenigde Naties. Deze bracht het plan in stemming en op 29 November 1947 werd het plan met 33 stemmen voor en 13 tegen aangenomen (resolutie 181). De Britten konden nu beginnen met de terugtrekking uit het gebied, en daags nadat de laatste Britse gouverneur het land had verlaten riep de Israëliëse bevolking de staat Israel uit op 14 mei 1948. De staat werd onmiddellijk erkend door zowel de Verenigde Staten als door Rusland, en was daarmee een onomstotelijk feit geworden. Het verdelingsplan voorzag in Joods grondgebied in een smalle kuststrook, in Galilea en in de Negev woestijn, terwijl het overige land toekwam aan de Arabische bevolking. Zouden zij terzelfder tijd op hun beurt een Palestijnse staat hebben uitgeroepen dan zou het conflict er in deze dagen heel anders hebben uitgezien. Velen van hen beschouwden het plan echter als een verslechtering van hun situatie en mede op ingeven van de Arabische buurlanden wezen zij de verdeling van het land af. In plaats daarvan begonnen de omliggende landen een oorlog om de nieuwgeboren staat te vernietigen en de Joden te verdrijven. Een groot deel van de Palestijnse bevolking verliet hun woningen en grond, deels op advies van de Arabische buurstaten, deels door gedwongen deportatie of door vlucht voor oorlogsgeweld. De toedracht van deze ontheemding van Palestijnen en het recht op terugkeer, dan wel op compensatie, blijft tot op de dag

van vandaag een heet hangijzer in het vredesoverleg. De oorlog pakte voor de Arabieren c.q. Palestijnen dramatisch uit en wordt tot op de dag van vandaag herdacht als het rampjaar ('al-naqba'). Resolutie 194 voorziet o.a. in terugkeer van de Palestijnen naar hun gebieden, maar tevens in vrede tussen de buurlanden met Israël, erkenning van de Joodse staat en overeenstemming over alle geschillen tussen de verschillende partijen.

De PLO: terreur of onderhandelen?

De navolgende oorlogen van 1956 (Suez conflict), 1967 (zes-daagse oorlog), 1973 (Yom-Kippur oorlog) en 1982 (Libanon-oorlog) onderstreepten dat de buurlanden hun eigen 'oplossing' voor de Palestijnse kwestie hadden en niet van zins waren om met Israël tot overeenstemming te komen. Het verwijt van hun zijde is dat Israël zich niet houdt aan de afspraken en resoluties, terwijl Israël van haar zijde slechts bereid is te onderhandelen over een totaaloplossing, zonder voorwaarden vooraf. Vooral de zesdaagse oorlog had ingrijpende gevolgen:

A) Door de oorlogen werd de positie van Israël strategisch gezien sterker vanwege de verovering van de Golan hoogte, de Westbank, Gaza en de Sinai, waarvan de laatste twee inmiddels werden teruggegeven. Anderzijds is de positie daardoor gecompliceerder geworden omdat Israël nu grondgebied onder bestuur heeft waar het - althans naar internationaal volkenrecht - geen aanspraak op kan maken. De sympathie voor Israël als underdog in het Arabische conflict heeft internationaal langzaam aan plaatsgemaakt voor kritiek op de 'bezetter'. De bouw van nederzettingen op de Westbank is ingegeven door ideologie, maar in strijd met de internationale afspraken. Immers, dezelfde resolutie die Israël recht geeft op bestaan en grondgebied, heeft de Westbank toegekend aan een ander volk.

B) Na het debacle van de zesdaagse oorlog groeide het besef bij de Palestijnen, die zich zojuist hadden georganiseerd in de PLO (Palestijnse bevrijdingsorganisatie) dat zij voor de bevrijding van (geheel!) Palestina niet konden vertrouwen op de steun van de Arabische buurlanden en begonnen zij het recht in eigen handen te nemen. Door middel van gewapende strijd en terreur - met vliegtuigkapingen en de moordaanslag tijdens de Olympische spelen in München als sprekende wapenfeiten - namen zij het op tegen Israël. De Arabische landen stonden nogal lauw tegenover de organisatie, de internationale gemeenschap had ook wel eens andere dingen aan zijn hoofd (Vietnamoorlog, Iran-Irak oorlog) en Israël bleef onbuigbaar. De strijd van de PLO bleef derhalve onvruchtbaar en de frustraties groeiden. Dit leidde tot de eerste intifada (opstand) in 1987, die overigens niet een spontane reactie was op een Israëlische legeractie, maar een geplande actie om de bevolking te mobiliseren. De actie had een groot psychologisch effect en het grootste succes is misschien wel dat 'de Palestijnse kwestie' weer op de internationale agenda kwam. Om ook werkelijk de Palestijnse belangen te kunnen vertegenwoordigen moest de PLO echter de status van terroristische organisatie van zich afschudden. Dit deed ze door - in ieder geval bij monde - terreurgeweld af te zweren en zich bereid te verklaren tot onderhandeling met Israël. En onderhandelen is wat de beide partijen sindsdien met grote tussenpozen doen. Van Palestijnse zijde is er echter

geen erkenning van de Joodse staat Israël en het is evenmin geheim dat een Palestijnse staat voor velen slechts als tussenstation geldt voor de bevrijding van geheel Palestina. Dit zet de verhouding bij 'vredesbesperkingen' op scherp.

Hamas en de islam

Als laatste element in het proces noemen we de na-oorlogse radicalisering van de islam. In de eerste decennia was dit vooral een politiek georiënteerde ontwikkeling, maar het religieuze zelfbewustzijn van de Arabische volkeren werd steeds sterker. Terwijl sommige landen een politiek bedrijven gebaseerd op de islam (Saudi Arabie, Iran) varen een aantal landen een gematigde, traditionele of zelfs seculiere koers (Egypte, Syrie, Irak). Deze landen hebben echter ook te maken met groeiende moslimfundamentalisme, die zich in die landen organiseert in de moslim broederschap. De Palestijnse gebieden vormen een vruchtbare bodem voor dit gedachtegoed en dit verklaart de opkomst van Hamas in Gaza en Hezbollah onder de in Libanon woonachtige Palestijnen. De organisaties kenmerken zich door een compromisloze opstelling, een uitgesproken intentie om Israël te vernietigen en worden daarin gesteund door met name Iran. Na de terugtrekking van Israël uit de Gazastrook kwam deze uiteindelijk in handen van Hamas, een onvoorziene ontwikkeling. Wat de betekenis had van een gebaar tot vrede heeft geleid tot permanente vijandschap aan de zuidgrens van het land. Met het risico van de levering van geavanceerde wapens en raketten vanuit Iran is de positie van Israël daardoor kwetsbaarder geworden.

Hoe nu verder?

Dat Israël zich hierdoor wel twee keer bedenkt voor de teruggave van de Westbank is te begrijpen. Anderzijds groeit de internationale opiniedruk, dat de bezetting van de Westbank onhoudbaar is en de nederzettingenpolitiek niet gelegitimeerd. Het is één ding om te geloven dat er een belofte is van God aangaande het land en het nageslacht van Abraham. Het is echter een heel ander ding om de verwerkelijking van die belofte met geweld en tegen de politieke realiteit af te dwingen. De roep van de Palestijnen om een eigen staat wordt luider en vindt in toenemende mate internationale steun. De roep van Israël om vrede, volmondige erkenning en veilige grenzen zal met evenveel gewicht moeten worden meegewogen in onderhandelingen en afspraken. De beide partijen zullen hierin nooit tot bilaterale afspraken kunnen komen en er zal een internationale betrokkenheid en macht bij nodig zijn om de veiligheid te garanderen. In de praktijk zou dit neer kunnen gaan komen op een algehele regeling tussen Israël, de Palestijnen en de buurstaten, onder auspiciën van de internationale gemeenschap, met als onderdeel daarvan installatie van een militair, internationaal c.q. Europees vredesapparaat aan Israëls grenzen. Een verbond tussen Israël en de wereldregering om haar veiligheid te garanderen.

Bij de lezers van dit blad roept dit vooruitzicht profetische en apocalyptische perspectieven op, maar de werkelijkheid hiervan ligt dichterbij dan ooit. Zullen Nabil en Ronnie het nog gaan beleven?